

Authores An-
tipodes astru-
entes.

Democritus, Pythagoras, Iulius Firmicus, Cleomedes, Macrobius libro septimo de somnio Scipionis, Virgilius, Ovidius, Tibullus, Lucanus. Et tuentur eam rationibus non paucis, quarum quinque adducit Albertus libro de natu. loc. distincti. prima, capitulo sexto, quem legito. Affirmatiuam partem tenent hi Posidonius, Auicenna, Ptolemæus in libro sibi ad artem sphericam comparato, Apollonius in libro quem scripsit de locis habitatis sub equatore, Ioannes Damascenus in Aphorismis, Albumasar in libro dialogorum ad Sadam, Marcus Venetus diligens orbis indagator, Petrus de Abano Patauiensis differentiarum conciliator, differentia 67. Scotus subtilis in sermone de sancto Thoma. Ptolemæus Claudius in sua Geographia libro septimo capi. secundo & tabu. undecima Asia, qui auream Chersonesum & insulam Bonæ fortunæ subdit æquatori. Et eodem lib. ca. 4. & 12. tabu. Asia magnā partem Taprobanae insulae æquatori supponit: ubi Nubartha & Nacaduma ciuitates & mons Malea, ubi sunt elephantum pascua etiam ultra æquatorem ad mare usque. Huic quidem opinioni ego semp adiuratus fui, quæ ab alijs & à me alibi abunde est discussa.

DE ORDINE ÆQUIDISTANTIVM.

E

TEXTVS
PROCLI

Quocirca nec ordo quinque æquidistantium circulorum idem apud omnes est. Sed in nostro tractu primum sane septentrionalem dixeris. Secundum solstitialem. Tertium æquatorem. Quartū brumalem. Quintum antarcticum. At ijs, qui propius quam nos septentriones incolunt. Primus interdum solstitialis Tropicus numeratur. Secundus septentrionalis. Tertius æquator. Quartus antarcticus. Quintus brumalis circulus. Cum namque septentrionalis solstitiali capatior euadit, necesse est memoratum ordinem seruari.

STOEFLERI
INTERPRE.

De ordine æq
distantium.
Aristoteles,
Boetius

Præsens caput de ordine æquidistantium est, quasi illatio ad caput præcedens, &c. quare dicit Proclus. Quocirca: & per me supra abunde expositū. Paucula tamen admonente titulo differere statui. Hæc Aristotelis lib. de ordine uniuersi & Peripateticorum sententia est, à primo ente rebus naturalibus seriem quandam & ordinem inditum. Res sane (authore Boetio libro quarto de Cōso. phi. prosa secunda) uere esse dicitur, quod ordinem retinet seruatiq; naturam, quæ uero ab hac deficit, esse etiam quod in sui natura situm est derelinquit. Quare idem libro 1. Meteo. 5. sic canit.

Quod præcipiti uia
Certum deserit ordinem
Lætos non habet exitus

Horatius.

Accedit Horatius libro Sermonum.
Est modus (inquit) in rebus, sunt certi deniq; fines
Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

Ganphredus

Et Ganphredus in nouo poemate.
Omnibus est una uirtus seruare modum.
Et in prouerb. dicitur.

Iudicum.
Iob.

Omnibus adde modū modus est pulcherrima uirtus. **Accedunt etiam de ordine seruando sacrae literę. Iudicū quinto. Stellæ manentes in ordine in cursu suo &c. Et Iob 38. Nūquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra?**

Diuus

A Dicitur Paulus ad Roma. 13. Quæ autem sunt, à deo ordinata sunt. Et idem. ad Paulus. Corinthios 14. Omnia honeste & secundum ordinem fiant in uobis.

Quod si rerum naturalium omnium ordinem & debitam dispositionem enarrare attentarem, plurimi deficerent mihi anni. Quocirca his missis, nonnulla ex professione mea differere uolui. Habet insignis hæc disciplina astronomia excellentem quandam materiam, cœlestem uidelicet corpus, in quod si tanquam speculum direxeris aciem, immensam quandam & uerè admirandam creatoris uirtutem intueberis. In cœlestibus sane cōditor omnium deus, planetis hunc statuit ordinem Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Cuius ordinis rationem, & præcipue solem in medio eorum locari, explicabo. Est igitur sol in medio planetarum, sicut cor in medio animalis. Nam cor existens in medio corporis, omnibus membris uitam influit. Teste Ptolemæo uerbo 86. centilo. ubi inquit. Sol est origo uirtutis uitalis, quæ est in corde &c. Sic sol existens in medio planetarum omnibus lumen influit, omnes gubernat &c. De eare audiendus est Hali AbenRagel, parte prima, de iudicijs astrorum, capi. 4. §. de sole. Scito (inquit) quod sol est lumen & candela cœli, gubernator mundi, factor temporū. Et infra. Planeta est magni domini, potentia, nobilitatis, altitudinis & magnitudinis. Et post plura. Sol est melior & nobilior oibus alijs planetis &

Planetarū ordo.
Cordis uirtus,
Sol in medio.

Ptolemæus.

Hali AbenRagel.

B altior in nobilitate, quia natura sua operatur in oibus naturis &c. Et post aliqua. Locus suus in cœlo est quartus. s. medius septem planetarū. Sicut rex sapiens, qui p̄sensum manum tenet regnum suū, ut per omnia latera attingat. Dedit Marti suam militiam, & quod dux esset suæ militiæ: Quia cœlum solis est sub corde Martis, & conuenit natura & calor suus cum natura & calore ipsius. Dedit Ioui sua iudicia, propter temperiem, honestatem, saluationem, & suæ complexionis salutem, & quia non est in eo qualitas mala nec peccandi natura. Dedit saturno regnum: quia planetæ omnes sua lumina mittunt ad eum & suas considerationes. ADDITIO. Saturnus planeta est senum, habentium profundas cogitationes, altam memoriam, cogitantium & inspicientium de rebus antiquis & grauibus, & multarum rerum experientiam, & scientium consuetudines & utilitates regni. Hinc Hermes alloquitur regem. Caueas ne innitaris tuo tantū consilio, sed consule illum qui fuerit bonæ discretionis, & ætatis prouectæ: quia in pluribus est expertus. Sequitur in Hali. Dedit ueneri collectionem reddituū, & uendendi redditus & emendi, quia eius cœlum applicat suo & sunt uicini. ADDITIO. Venus planeta est qui rorem genitalem (præcipue in matutino exortu) infundit mortalibus, quo non animantia solum ad multam modam accommodantur generationem, sed uirrentia quoque in uarios conceptus disponuntur. Confert ad imprægnationem & generationem prolis. Est planeta gaudij, & amicitia & conuersationis pulchræ cū hominibus per beneuolentiam. Subiungitur in Hali. Dedit Mercurio scribaniam (quasi dicat est archigrammateus) quia status eius est sicut status scriptoris regis, qui uadit quando ille uadit & sedet quando ille sedet. ADDITIO. Mercurius est planeta ingeniositatis & discipline, significat homines artificiosos cū subtilitate ingenij, omnes artes facile apprehendentes, delectantes se in artibus pulchris & profundis: ut est musica, rhetorica, poësis, astrorum & totius matheseos perscrutatio. Quorum significatio est, Ingenium, ratio, facundia, iucunda deceptio, & non raro fraudulenta calliditate decipientes. Ait Hermes ad regem. Cū præcipis scribi chartam aliquam, nō sigilles priusquam legas: quia plurimū reges decipiuntur ex his. Addit Hali. Dedit Lunæ Algazilaticū. Quia est similis Algazilo. i. nuntio regis quando facit sua mandata, & defert ea quocūque præcipit. Ex his partem cōcluditur. Solem in medio planetarū locatum tanquam moderatorem eos

Officiū Martis
Iupiter leguleius Solis.

Saturni officium.

Hermes.

Veneris.

Mercurij.

NOTA.

Officiū Lunæ,
Algazilo.

rundem. Immo omnium rerum mundanarum. Sed de ea re nunc satis.

De ordine 12
signorum.
Quare ab Ariete
fiat signorum
inceptio.

Est praeterea in caelestibus alius ordo in signis zodiaci, is. Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo &c. Non dicam impraesentiarum rationem, quare post Arietem signum calidum & siccum sequatur Taurus frigidum & siccum. Dein Gemini signum humidum & calidum &c. Sed id tantum (non ab re) indicabo, quare in signorum ordinatione Aries sit primum signum circuli zodiaci, cui tamen neque principium neque finis assignari possit. Quocirca non magis ab Ariete quam undelibet inchoandum quis recte putare posset.

Ptolemæus.

Ad hoc pulchre respondet Ptolemæus in Quadri. tract. 1. ca. 10. Quapropter (inquiens) cum circulus signorum naturali careat principio, uelut & omnis circulus, illius principium signum uernalis æquinoctii quod est Aries posuere. Ab illo, scilicet, initium sumpsere à quo complexio crescit humida: sicut & in animatis prima pars annorum uitæ est tempus, in quo eorum complexio existit humidior. Vbi commentator Hali Heben Rhod. sic scribit. Ptolemæus uult dicere: quod circulus non habet punctum specialem, ut sit principium naturale. Posuerunt tamen antiqui principium à principio æquinoctii ueris, & hoc est signum Arietis. Et infra. Antiqui secuti sunt naturam, & inuenerunt quod humiditas temperata in animalibus est in principio, & propter hoc dixerunt conuenire, ut naturale principium firmamenti sit conueniens ætati eidem, quod est principium ueris. Et hoc quia natura facit res terrenas sequi corpora caelestia, & sic semper sunt ea sequentes. Hæc commentator. Ex his in summa exugitur hæc ratio. Principium zodiaci est ille locus, in quo complexio temporis est humidior cum temperamento tamen, sicut prima ætas animalium est, in qua complexio est humidior, igitur.

Hali Heben
Rhodan.

Albumasar.

Aliam rationem & lucidiorē affert Albumasar in suo Introdu. lib. 2. capi. 5. quæ legito, habet enim pulchrā materiam. Vnde paucis hæc extrahitur ratio. Ex quo in rebus naturalibus primo est generatio & ultimo corruptio: Et generatio longe præstantior est corruptione, quoniam per illam res acquirant esse, per hanc non esse. Sed quia calidum temperatum est principium generationis & motus animatorum, frigidum autem contra principium corruptionis & diminutionis rerum: Idcirco iuste ab Ariete sumpsit zodiacus principium & non à Libra. Cum enim sol Arietem perambulat, accedit tempus temperate calidum, & incipiunt res generari, augmentari, renouari, uegetabilia pullulare. Teste Ouidio primo Fastorum.

Ouidius.

Omnia tunc florent, tunc est noua temporis ætas.

Et noua de grauido palmite gemma nitet. lege supra.

Contra in Libra propter siccitatem & frigus corrumpi, diminui, deficere & arescere. Sed quia generari, augmentari, renouari pullulare sunt res nobiles & amicæ naturæ, contra corruptio, diminutio, defectio, res ignobiles, & naturæ inimicæ, ueteres ab Ariete haud à Libra principium circuli sumpsere.

Macrobius.
Ordinis uariatio.
Ordo planetarum
uariatur.

Macrobius lib. primo de somnio scip. aliam adducit rationem, quā modo misero certo respectu, in se sumit uariationem. Id paucis exemplis manifestabo: & primo in ordinatione planetarum. Nam cum ab imis sursum tendimus, Luna inter erroneas est prima, secundus Mercurius, tertius Venus &c. & Saturnus ultimus ac supremus. Cum autem à caelestibus ad hæc terrena descendimus, Saturnus est primus, Iupiter secundus, Mars tertius &c. & Luna infima & ultima. Iuxta communem hunc uersiculum.

Secundum exemplum
de 12 signis.

Post sim, sum, ultima Luna subest.
Secundo, pro exemplo occurrunt nobis duodecim zodiaci signa, quorum ordo respectu diuersorum mundi tractuum patitur uariationem. Nos enim qui

D

E

F

A qui septentrionem incolimus ab Ariete numerationē auspicamur, eo quòd sol Arietem adiens nobis tempus uernum aduehit. Septentrionalia sane signa percurrrens donat nobis tempus ueris & æstatis. Contra his qui ultra æquatorem sedes in austrum posuere tempus uernum incipit, cum sol Libram ingreditur, propter accessum solis ad eos. Et sic per meridiana signa transiens illis ipsis constituit uer & æstatem, quare hi signorum initium à Libra & non Ariete sumunt. Inde temporum uarietas emergit, ut meridionalibus autumnus sit in Ariete, cum nobis septentrionarijs uer est. In Cancro hyems, cum nobis æstas. In primo gradu Libræ ueris illis principium est, cum nobis autumnus. In Capricorno bruma nobis, cum illis æstas sit. Sicut enim se ad nos solstitium cancri habet, ita se ad Capricorni tropicus. Ex his etiam infertur quòd habitatores meridiei, nostra tempestate ad fidem Christi ductu regum Portugallia cõuersi, sequentes formam Romanæ Ecclesiæ, cum nos Paschale sacrum tempore uerno celebramus, hi autumnus tempore peragunt. Et nos natale Christi in bruma festi uer tenentes, hi in æstate absoluunt. Et sic de reliquis. Postremo quòd nostris quinque parallelis, respectu diuersorum situũ terræ, iuxta uarias poli subleuationes alius & alius ordo assignatur, quemadmodum textus indicat, apud Græcos haudquaquam inconuenit.

De quinque parallelorum ordine.

B DE POTESTATE AEQUIDISTANTIUM.

Iam uero nec potestates eorundem æquidistantium eadem. Nam qui nobis solstitialis circulus habetur, Antipodibus certe brumalis efficitur. Cõtra qui illis solstitialis est, nobis brumalis redditur. Sed qui sub æquatore degunt: ijs uniuersi tres circuli uiribus plane solsticiales sunt, utpote sub ipsam solis orbitam incolentibus. Quamquam si ad se inuicem conferantur, qui nobis pro æquatore statuitur, solstitialis uicem obtinet. Ambo uero tropici pro brumalibus censentur. Namque is demum natura solstitialis circulus, perpetuãque ratione in toto terrarum orbe dici potest, qui proximè habitationem habetur. Quo fit, ut ijs qui sub æquatore agunt, æquator ipse pro solstitiali statuatur, utpote in quo sol supra uerticem agitur: pro æquatoribus autem omnes æquidistantes circuli, uelut per æquas parteis ab horizonte dissecti.

TEXTVS PROCLI

C In hoc capite Proclus tractat de potestate trium æquidistantiũ, scilicet, tropici æstiuũ aut solstij, æquatoris, & tropici brumalis: & hoc in comparatione aut respectu eorũ, qui diuersas orbis terre partes habitant. Qui quidẽ æquidistantes non ubique seruant eandem potestatem, id est, eadem officia uel easdem nominationes. Et primo loquitur de duobus tropicis, sic. Hunc æquidistantem quem nos Aquilonij tropicum solsticialem aut æstiuũ appellamus, ob id cum sol eundẽ adierit, nobis redditur uicinissimus, atque æstatem affert. At contra hi qui in austrum sedes posuere, memoratum tropicum brumalem uocant, quòd sol ab his longius abit, hyemisq; rigorem inducit. Sic circulus Tropicus in meridiem locatus, austrinis ipsis solstitialis & æstiuus est, nobis brumalis constituitur. Secundo loco pertractat æquatorem, & qui sub eo uitam agunt. Et habet quatuor particulas. Pro quibus annotandum. Supra capite, de sphaeræ circulis, diximus more Latinorum, solstitium bifariam accipi, puta in proprio significato, & extenso uel largo. Hoc pacto solstitialis circulus Gemino modo sumi potest. Primo pro circulo quem sol propter eius maximum recessum ab æquatore tanquam ultimũ aut uersus septentrionem aut meridiem describit. Ut sunt tropicus cancri & Capricorni, Secundo pro circulo ad quem

STOEFLERI INTERPRE.

Duo Tropici uariant nominationes.

Æquator.

Solstitium dupliciter accipitur.